

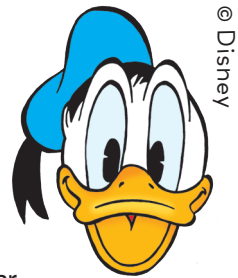
Kalle Ankas lärarhandledning för åk 4-6

DYSLEXI

OCH RÄTTEN ATT VARA OLIKA

© Disney

Inledning

En av skolans viktigaste uppgifter är att lära alla barn att läsa och skriva. Dyslexi är en funktionsnedsättning som gör det svårt att lära sig läsa och skriva. Idag vet vi att dyslexi inte har någonting med brist på begåvning att göra utan handlar främst om en nedsatt förmåga att koppla ihop bokstäver och språkljud vilket gör avkodning och stavning svårt. Därför blir många dyslektiker väldigt trötta när de läser. En av våra tidigare elever som har dyslexi beskrev känslan av utmattning som "att läsa och inte lyssna på sig själv". Att läsa långsamt och kanske ibland gissa sig fram till vad det står i en text kan leda till att elever får dåligt självförtroende, tappat motivation och intresse för uppgifter som är kopplade till att läsa och skriva.

Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen, därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla. Lgr 22 betonar vikten av att skapa en inkluderande och tillgänglig lärmiljö där varje elev ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och förmågor.

I denna lärarhandledning får du tips på hur du kan arbeta för att öka elevernas kunskaper om dyslexi och erbjuda elever olika språk- och kunskapsutvecklande undervisningsaktiviteter som främjar samtal, läsning och skrivande. Om man har svårt för att läsa kan det ibland vara svårt att fokusera på texten. I handledningen finns det därför en mall till en läslinjal (bilaga 11).

I skolan behöver vi arbeta med inkluderande utbildning för att möta elevers behov och skapa lika möjligheter till livslångt lärande som gör det möjligt för var och en att bidra till ett hållbart samhälle. Genom att erkänna och arbeta med elevernas unika behov och genom att skapa en inkluderande miljö, kan vi stärka elever med dyslexi och andra funktionsnedsättningar samt underlätta deras lärande och deltagande i skolan. Undervisningsaktiviteterna i handledningen kan du anpassa efter den årskurs som du undervisar i. Handledningen utgår från:

- Lgr 22 vad gäller att främja likvärdighet, inkludering och kvalitativ utbildning för elever och även vad gäller syfte och centralt innehåll för i svenska och samhällskunskap.
- FNs globala mål 3, 4, 5 och 10 vilka handlar om hälsa, välbefinnande, god utbildning för alla, jämställdhet och minskad ojämlikhet.

Handledningen innehåller flera arbetsmoment som är kopplade till serietidningen Kalle Anka & C:o, tema dyslexi och riktar sig mot årskurs 3 till 6. Kalle Anka & C:o innehåller berättelser speciellt framtagna för detta tema. I tidningen finns också fakta som på både ett lustfyllt och lärorikt sätt bidrar till att öka förståelsen för vad dyslexi och läs- och skrivsvårigheter innebär.

Serieformatet gör att text bryts ner i pratbubblor vilket gör att textmassan inte blir överväldigande för elever med dyslexi. Kombinationen av bild och text i en serie kan vara fördelaktig för elever med dyslexi då bilderna hjälper till att förstärka förståelsen av berättelsen och karaktärerna.

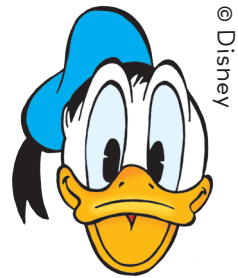
Motsvarande serietidning och handledning finns även att tillgå för årskurs 1-3, med seriefiguren Bamse. Besök gärna www.serieriundervisningen.se för mer information.

Barn och ungas fysiska och psykiska hälsa är viktiga faktorer för deras förutsättningar i lärandet. Mår man bra är det lättare att lära sig!

Malmö augusti 2023

Jenny Esbjörnsdotter-Karlsson Förstelärare, Rosengårdsskolan i Malmö
Linda Sikström Skolutvecklare, PS Classroom

Du når oss via: serieriskolan@egmont.se

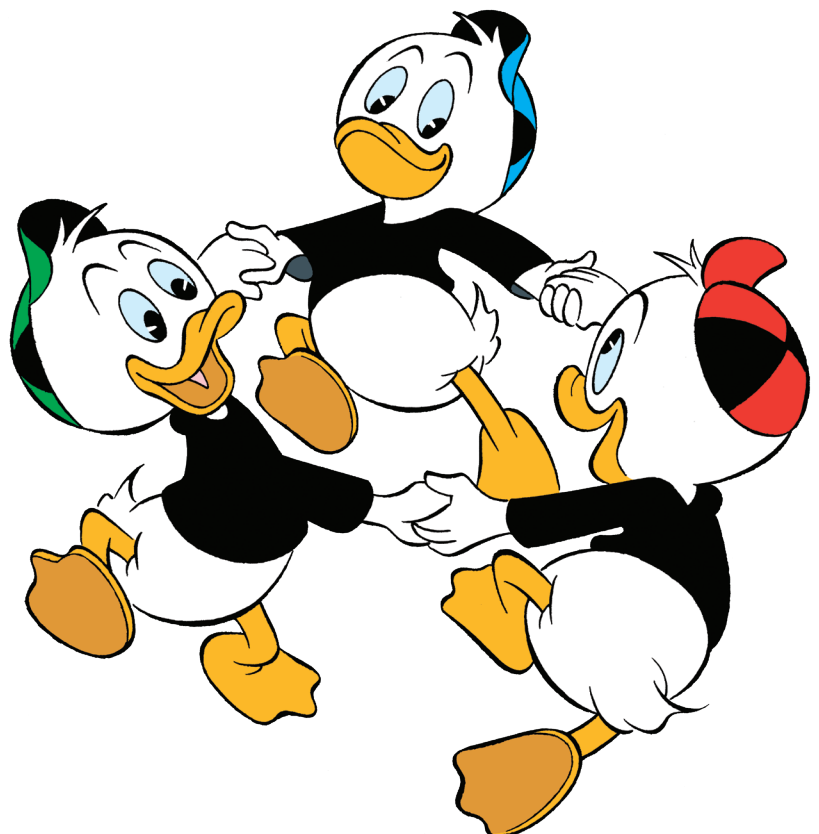
Arbetsmoment 1: Gruppstärkande aktiviteter

Genom gruppstärkande aktiviteter kan vi hjälpa elever att lära sig hur viktigt det är med samarbete. När elever arbetar tillsammans utvecklar de sociala färdigheter. Elever som lär känna varandra blir trygga med varandra och det leder i sin tur till större förståelse för varandras olikheter men också till att eleverna kan arbeta mer effektivt tillsammans. I ett tillåtande klassrumsklimat får varje elev ta plats utifrån sina förutsättningar, vågar misslyckas och ta hjälp av varandra. I detta arbetsmoment presenterar vi tre förslag på gruppstärkande aktiviteter: Knuten, Levande memory och Mingel.

1. Knuten

Dela upp storgruppen i grupper om fem elever. Eleverna ska stå i en cirkel. På din signal ska eleverna blunda och sträcka ut sina armar och försiktigt ta ett steg in mot mitten. Där ska varje elev fatta tag i två händer. Hjälpe de elever som inte hittar någon hand. När alla har hittat två händer får eleverna öppna ögonen. Eleverna får inte släppa varandras händer men det går bra att byta grepp. Nu gäller det att reda ut knuten utan att släppa varandras händer. Uppmuntra eleverna att prata med varandra om olika lösningar. När eleverna har rettet ut knuten och ställt sig i en cirkel utan att släppa varandras händer har de lyckats med uppdraget!

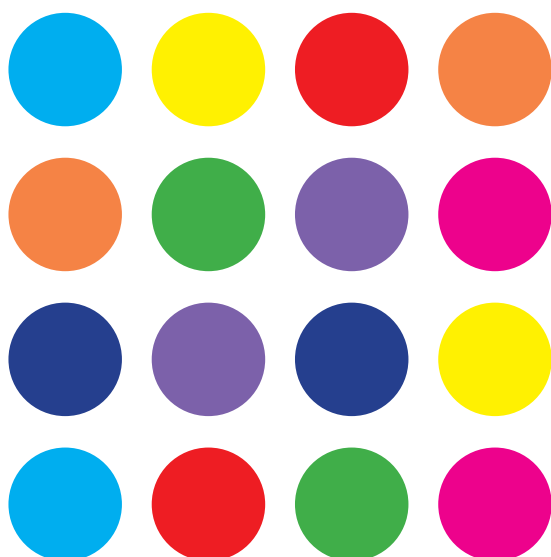
Du kan öka svårighetsgraden efter hand genom att öka antalet elever i grupperna. Prova att göra Knuten i storgrupp! Du kan också låta eleverna göra Knuten två gånger i rad: första gången får de prata med varandra, andra gången får de bara använda ansiktsmimik. Hur upplever eleverna de olika tillvägagångssätten?

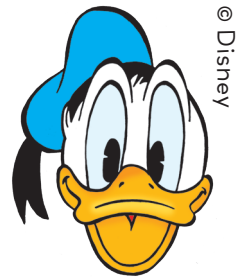

2. Levande memory

Inled med att berätta att ni ska spela memory och att det kommer att vara två elever som spelar mot varandra. Du bestämmer vilka två elever som ska spela mot varandra, dessa blir Spelare 1 och Spelare 2. Båda spelarna ska lämna klassrummet. Dela in de elever som är kvar i klassrummet i par. Alla par ska komma på en unik rörelse för just sitt par. Det är viktigt att inga andra par har samma rörelse. När paren har bestämt sig för vilken rörelse de ska göra, ska de sätta sig i rader. Paren ska blanda sig med varandra (se bild)

Sedan är det dags för de två spelarna att komma tillbaka in. Spelarna ska turas om att försöka hitta elever med gemensam rörelse. Spelare 1 lägger sin hand på axeln på två av eleverna som sitter i memoryraderna. Dessa elever reser sig upp och gör sina rörelser. Gör de samma rörelse har spelaren fått ett memorypar och memoryparet lämnar sina platser och sätter sig istället hos spelaren. Gör eleverna olika rörelser får de sätta sig ner på sina platser igen. Nu är det dags för spelare 2 att försöka få memorypar. Spelet går ut på att få så många memorypar som möjligt, spelarna behöver försöka komma ihåg vilka elever som har samma rörelser.

3. Mingel

Precis som Knuten och Levande memory kan denna övning göras både i storgrupp och i mindre grupper. Eleverna ska mingla planlöst i klassrummet utan att prata med varandra. På din signal ska eleverna hjälpas åt att räkna till så många elever som det finns i minglet genom att varje elev säger en siffra. Följande regler måste följas:

- eleverna får inte stå still utan de måste hela tiden röra sig runt i klassrummet
- eleverna får bara säga en siffra var
- två eller flera elever får aldrig säga samma siffra i munnen på varandra

Bryter någon mot dessa regler börjar minglet om från början.

Arbetsmoment 2: Rätten att vara olik

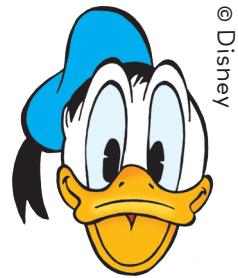
Ledning och stimulans är något som ska ges på gruppnivå till alla elever. Det som är bra för en elev, kan vara bra för flera elever. Ibland räcker inte ledning och stimulans utan några elever behöver extra anpassningar på individnivå. Det kan ibland upplevas som orättvist av andra elever. Därför är det viktigt att prata med eleverna om att vi lär oss på olika sätt och har olika förutsättningar för att lära oss nya saker. Alla elever ska få möjlighet att nå så långt det bara går utifrån sina förutsättningar. Använd bilaga 1 för att prata om elevers olika förutsättningar.

- Är det lika lätt för alla att nå samma mål? Varför? Varför inte?
- Ibland behöver vi olika hjälpmedel för att nå våra mål. Vad är ett hjälpmedel? Vilka hjälpmedel känner eleverna till? Vilka hjälpmedel skulle vi kunna använda i skolan? Vilka hjälpmedel använder vi? Låt eleverna fundera på om de använder några hjälpmedel utanför sin skoltid (ex pall, skohorn).
- Vilka hjälpmedel skulle vi kunna använda i skolan?

Läs serien “Farbror Joakim - En lärarrik erfarenhet ” högt för eleverna och låt eleverna följa med i serien medan du läser. Diskutera tillsammans med eleverna:

- Har eleverna hört talas om dyslexi?
- Är det lika lätt/svårt för alla elever att läsa?
- Varför behöver man överhuvudtaget kunna läsa?
- Kan man läsa utan att förstå en text? Har det hänt dig någon gång? Vad gjorde du då?
- Är det någon som känner igen sig i serien?
- Hur skulle vi kunna hjälpa en kompis som tycker det är krångligt att läsa?

Sätt gärna upp bilaga 1 på väggen i klassrummet och återkoppla till bilden vid olika tillfällen under terminen.

Arbetsmoment 3: Ser, tror, undrar

När en ny text ska introduceras för elever finns det olika sätt att arbeta för att aktivera elevernas förförståelse. I detta arbetsmoment ska eleverna arbeta med vad de ser, tror och undrar. Använd bilaga 2 när du introducerar arbetsmomentet.

Visa eleverna bilderna i bilaga 3 utan att kommentera dem. Uppmana eleverna att titta på bilden och fundera på vad de ser. Tydliggör skillnaden på vad som faktiskt går att se på bilderna och vad man tror att man ser. Fortsätt med att låta eleverna i par skriva vad de ser på bilderna i kolumnen "Ser" (bilaga 4). Låt paren sedan berätta i storgrupp vad de har skrivit. Samla elevernas förslag på vad de ser på blädderblock eller whiteboard.

Utmana eleverna med frågor som utvecklar deras förklaringar till vad de ser:

- Vad ser du? Jag ser en bok (boken syns på bilderna)
- Vad är det som får dig att tro att det är en bok? Jag vet att en bok innehåller sidor med text på.

Visa eleverna bilderna i bilaga 3 igen. Nu ska eleverna arbeta med vad de **tror** att de ser på bilderna. Använd samma arbetsgång som ovan: titta på bilderna, låta eleverna i par arbeta med bilaga 4 (kolumnen "Tror") och sedan samla deras förslag på blädderblock eller whiteboard.

Stötta eleverna med frågor som:

- Vad tror du att du ser?
- Vad är det som får dig att tro att du ser att det ...?

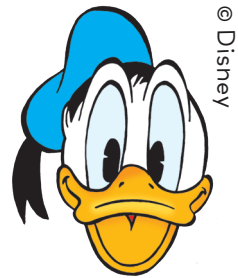
Visa eleverna bilderna ytterligare en gång. Låt paren fundera på vad de undrar när de ser bilderna. Upprepa arbetsgången. Använd startmeningar för att stötta eleverna:

Vad skulle du vilja veta?

- Jag undrar varför...
- Jag undrar vem...
- Jag undrar hur...
- Jag undrar vad...
- Jag undrar var...

Avsluta arbetsmomentet med att läsa serien "Farbror Joakim- En lärarik erfarenhet" högt för eleverna medan de följer med i sina serietidningar. Uppmärksamma speciellt de bilder som eleverna har arbetat med tidigare i detta arbetsmoment.

Arbetsmoment 4: När jag läser

Inled lektionen med att göra en tillbakablick där ni läser serien “Farbror Joakim - En lärarik erfarenhet” en gång till.

I detta arbetsmoment ska eleverna rita och måla hur det ser ut när de själva läser. Använd gärna bilaga 5. Stötta eleverna inför uppgiften genom att prata om hur det ser ut när de läser:

- Läser du tillsammans med någon?
- Sitter du i sängen när du läser?
- Sitter du vid köksbordet när du läser?
- Sitter du någon annanstans?
- Hur ser du ut i ansiktet?
- Hur känner du dig när du läser?
- Eller är det så att du inte läser? Vad gör du istället?
- När du läser en serie eller en bok, hur känns det då?

När teckningarna är färdiga kan eleverna i par berätta för varandra om sina bilder. Uppmärksamma eleverna på att de ska lyssna aktivt på varandra då de ska kunna berätta om varandras bilder inför övriga gruppen. Uppmuntra eleverna att ställa sig upp - tillsammans i sina par - när de berättar om kompisens bild.

Arbetsmoment 5: Vad händer sedan?

I detta arbetsmoment behövs stödstrukturen, bilaga 6, förberedas. Ett förslag är att låta eleverna vika och klippa enligt markeringarna på bilagan. Bilagan kan även dras upp i A3-format. Under arbetsmomentet kommer eleverna dessutom att behöva exemplar av bilaga 7.

I detta arbetsmoment ska eleverna skapa en serie utifrån en redan bestämd serieruta. Ett sätt att utveckla och stärka eleverna i deras skrivande är att använda cirkelmodellen. I cirkelmodellen skriver du text tillsammans med eleverna och kan då på ett tidigt stadium ge återkoppling till elevernas tankar och formuleringar samt stötta dem med formen när det gäller att skriva olika texter. Cirkelmodellen finns beskriven närmare i bilaga 14.

Fas 1: Förkunskaper

Inled arbetsmomentet med att låta eleverna fundera på varför man skriver och läser serier. Nu ska ni tillsammans läsa serien ”Farbror Joakim - En lärarrik erfarenhet” och sedan samtala om frågorna:

- Hur börjar serien?
- Hur slutar det?
- Vad var problemet i serien?
- Vad hände när problemet uppstod?
- Hur löste sig problemet?

Fas 2: Textens syfte

Undersök tillsammans de språkliga dragen i serien:

- Finns det några tidsord?
- Vilket berättarperspektiv är det? Nutid? Dåtid?

I serier används pratbubblor för att visa vad olika figurer tänker och säger. Du kan läsa mer om pratbubblor i ”Skapa egna serier-en lärarhandledning” av serieskaparen Jimmy Wallin. Den hittar du här: https://serieriundervisningen.se/wp-content/uploads/SIU_serieskapande.pdf

Fas 3: Författa tillsammans

Introducera stödstrukturen som du (eller eleverna) har förberett. Du och eleverna ska tillsammans skriva en gemensam fortsättning på bilden som finns under fliken "Orientering".

Även om eleverna ska skapa en serie så småningom så arbetar vi utan serierutor nu när vi tränar tillsammans och fokuserar på formen. Din uppgift är bland annat att se till att formen för hur en berättelse är uppbyggd blir rätt medan eleverna står för innehållet. I de tidigare arbetsmomenten har eleverna träffat Farbror Joakim. Bilden som finns under fliken "Orientering" är hämtad från serien "Farbror Joakim - En lärarrik erfarenhet". Uppmana eleverna att fantisera fritt till bilden, det kan bli ett helt nytt innehåll!

Arbeta er igenom stödstrukturen, en flik i taget och uppmärksamma eleverna på flikarnas olika innehåll. Under de andra flikarna ska eleverna fylla i storgruppens gemensamma stödord eller meningar och skissa figurer, miljöer mm.

Fas 4: Skapande

Eleverna ska, i par, arbeta med att skapa en serie. De ska använda stödstrukturen som finns i bilaga 8. I bilaga 8 finns inte den bild på Farbror Joakim som fanns under fliken "Orientering". Varje par enas om vilken serieruta (bilaga 7) som de vill utgå ifrån. När de har valt serieruta klipper de ut den och klistrar in den under fliken "Orientering". Sedan ska de fortsätta med att arbeta sig igenom övriga flikar (skriva och skissa) i stödstrukturen. Även om eleverna arbetar i par kan de arbeta med varsin stödstruktur. Tanken med att eleverna arbetar i par är:

- att de ska fungera som lärarresurser för varandra (idéer, stavning, teckningar)
- att de ska träna sig i att lyssna på varandras tankar
- att de ska få träna på att samtala med varandra

När eleverna har arbetat färdigt med sina stödstrukturer ska de använda dessa som underlag för att skapa sin serie i riktiga serierutor. I bilaga 9 finns en serieruta per flik i stödstrukturen medan det i bilaga 10 finns möjlighet att utveckla sin serie med fler händelser då det i denna bilaga finns fler serierutor. Det går självklart att använda flera serieblad till sin serie!

Arbetsmoment 6:

I detta arbetsmoment ska eleverna tolka det bildspråk som finns i pratbubblorna i en serieruta som tillhör serien "Knatte, Fnatte och Tjatte - Vad var meningen?" Vad förmedlar bildspråket (bilaga 12) i pratbubblorna till den som läser serien? Låt eleverna tillsammans i par få fundera över och prata om vad de tycker att bildspråket skulle kunna översättas till i ord. Efter det ska eleverna byta ut bilderna i pratbubblorna mot meningar. För att eleverna lättare ska få plats med det de vill skriva i pratbubblorna så är pratbubblorna numrerade och eleverna skriver i bilaga 13.

Det finns inget rätt eller fel utan eleverna ska göra sina egna tolkningar av bildspråket. I detta moment behöver inte det eleverna skriver höra samman med serierutorna före och efter i själva serien.

När eleverna är färdiga med uppgiften kan de gå på gallery-walk. Eleverna lägger bilaga 13 på sin arbetsyta. Sedan går paren runt i salen och tittar på kompisarnas exempel av uppgiften. Avsluta arbetsmomentet med att diskutera vad som var enkelt med uppgiften, vad som var lite svårare med uppgiften och vad de tycker är enklast för att förstå innehållet: bilder i pratbubblorna, ord i pratbubblorna eller kanske både bilder och ord i pratbubblorna?

